

PROPOSTA D'INTERVENCIÓ I PRESSUPOST DE CONSERVACIÓ I RESTAURACIÓ

PINTURES MURALS DE LA PARET NORD DE L'ESGLÉSIA DE SANT JULIAN DE GARÒS, NAUT ARAN

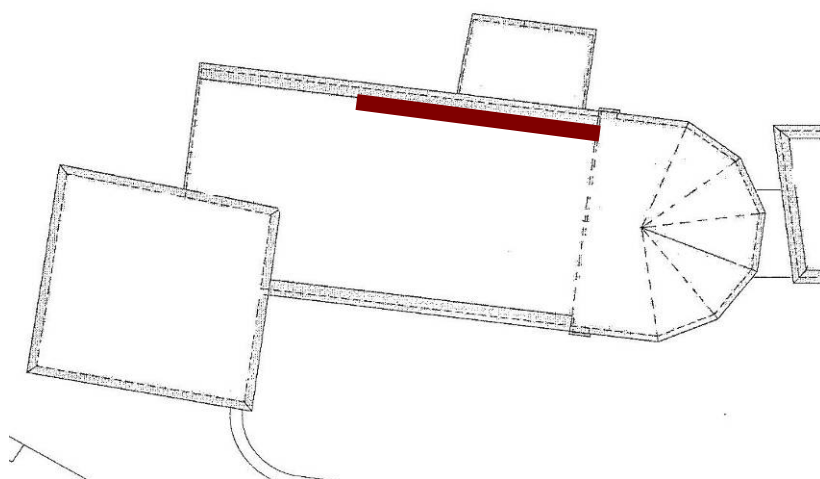
FASE 2

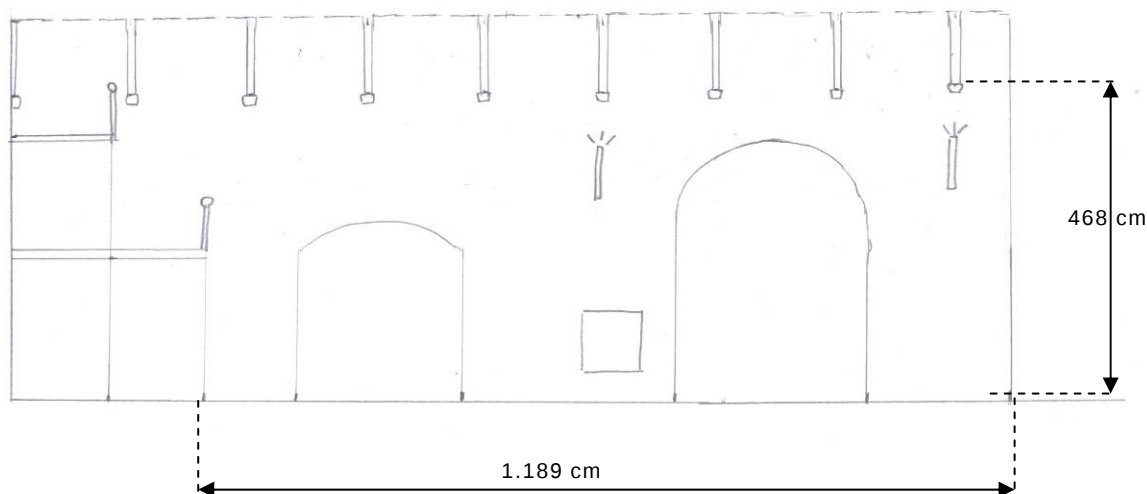
1. IDENTIFICACIÓ DE L'OBRA

1.1. DADES TÈCNIQUES

	NOM DE L'OBJECTE	LOCALITZACIÓ
	Pintura mural	Església de Sant Julià Màrtir. Paret nord
	POBLACIÓ	DIMENSIONS
	Garòs	4,68 x 11,89 m (56 m ² aprox.)
	MATÈRIA-TÈCNICA	TEMA-DESCRIPCIÓ
	Pintura al sec	Escenes de la passió de Crist
	AUTOR	ÈPOCA
	Desconegut	SEGLE XV-XVI

1.2. DIMENSIONS DE L'OBRA

Superfície aproximada pintura: 56 m²

1.3. INTRODUCCIÓ

Durant la realització d'uns treballs de rehabilitació i pintura a l'església de Sant Julià de Garòs, l'any 2013, els operaris van descobrir el que semblaven restes de pintura mural. Amb molt bon criteri van informar als responsables i tècnics de patrimoni, els quals per la seva part, es van posar en contacte amb l'empresa TdART per tal de realitzar unes cales.

L'objectiu d'aquestes cales era confirmar l'existència o no de pintura mural a les parets de la nau. Les cales es van realitzar el mes d'abril de 2013 i van confirmar que l'església de Sant Julià conserva en el seu interior un ampli conjunt pictòric per descobrir, a més de les pintures de la volta de l'absis que ja eren conegudes.

En el mes de juliol de 2024 l'empresa TDART ha realitzat la Fase 1 dels treballs de conservació i restauració que ha consistit en descobrir i consolidar les pintures murals de la paret nord de l'església.

1.4. INTERVENCIONS ANTERIORS

L'any 1994 es va realitzar una intervenció de restauració a les pintures de la volta de l'absis a càrrec del Centre de Restauració de la Generalitat de Catalunya.

1.5. DESCRIPCIÓ DE L'OBRA

L'església de Garòs està dedicada a Sant Julià. És d'origen romànic.

Es una església d'una sola nau, amb un absis de forma pentagonal. La nau és del segle XII, mentre que l'absis és dels segles XIV-XV, tot i que presenta una tipologia gòtica.

A la volta de l'absis es conserven unes pintures murals del segle XVI que van ser motiu d'una intervenció l'any 1994. Aquestes pintures representen Déu Pare i els quatre evangelistes.

En la intervenció realitzada el juliol de 2024, en les pintures murals de la paret nord, es van descobrir escenes de la Passió de Crist, les quals segueixen un programa iconogràfic igual, o molt similar, al que es troba en un altra església de la Vall d'Aran: Santa Eulàlia d'Unha.

---

2. EXAMEN ORGANOLÈPTIC I DIAGNÒSTIC

En general es pot qualificar l'estat de conservació del conjunt com a deficient.

La humitat és un dels factors que ha provocat moltes de les patologies que s'observen. També l'acció humana és una altra de les causes de deteriorament. L'altre element que ha condicionat de forma determinant el deteriorament de les pintures és, sens dubte, la pròpia tècnica d'execució de les mateixes i els materials emprats, pintura al sec.

Es tracta d'una pintura al sec, possiblement un tremp de cola. El morter de suport és un morter de calç i sorra. Presenta una superfície irregular, amb zones de pèrdua que han estat reemplaçades per morters de calç, guix i ciment indistintament, en funció dels diferents moments.

Tot sembla indicar que la paret nord ja va començar a tenir problemes pocs anys després de l'execució de les pintures ja que s'han trobat morters de reposició antics.

En tractar-se del mur nord, sotmès a fortes humitats, la conservació dels morters és força deficient. Hi ha disgregació, amb pèrdua de cohesió i bosses.

Com en altres esglésies, el fet d'haver estat cobertes per calç, possiblement ha fet que aquestes pintures arribessin fins els nostres dies, però al mateix temps dificulta la seva conservació, ja que en el moment del seu descobriment i realitzar l'aixecament de les capes de calç i pintura superposades, part dels pigments i colors, són arrencats amb aquestes capes.

---

3. PROPOSTA DE RESTAURACIÓ

Després de la realització de la primera fase de l'actuació es proposa la Fase 2 que consisteix en l'aplicació de morters i en la presentació final, per aconseguir una bona llegibilitat de les pintures.

FASE 2:

Documentació fotogràfica:

Realització de reportatge gràfic de tota la intervenció: abans, durant i després.

Medis auxiliars i protecció:

Per poder executar els treballs és necessari disposar de bastides que facilitin l'accés a la totalitat de la pintura mural.

Al mateix temps, i previ a qualsevol actuació sobre la pintura, cal protegir l'espai per evitar qualsevol desperfecte durant els treballs.

Restitució de morters:

La reintegració de llacunes es farà amb un morter de calç i sorra i sota nivell respecte a l'original.

Cal puntualitzar que aquesta proposta d'intervenció es pot veure modificada si la eliminació d'aquests morters antics posa en risc l'original.

L'aplicació de morters per a tancar les llacunes servirà per millorar la lectura del conjunt pictòric.

Neteja:

Neteja de la capa pictòrica. Neteja mecànica i química si és possible. En principi i segons la nostra experiència en altres intervencions a la zona, amb pintures de característiques similars, l'ús de mitjans humits no és possible.

Sistema de presentació:

Seguint el mateix criteri que en altres intervencions, es proposa un sistema de presentació arqueològic.

També es proposa que, puntualment, es mantingui una convivència entre la reintegració arqueològica i la il·lusionista, remarcant pictòricament i, de forma lleugera, algunes línies existents, per tal d'afavorir la llegibilitat de les restes conservades.

Retirar els elements elèctrics actuals:

Aquest punt no estava contemplat en la primera proposta de la fase 2 però, després de la realització dels treballs de la primera fase, es fa necessari retirar el cablejat elèctric i els focus que il·luminen l'església i que estan ancorats a la paret nord per tal de que el mur estigui lliure de qualsevol element afegit que pugui interferir en la visualització del conjunt pictòric, així com afectar la seva conservació.

Posteriorment es farà una nova proposta d'il·luminació més correcta i adequada que no malmeni la paret ni les pintures.

La retirada del cablejat elèctric i dels focus i la instal·lació d'un nou sistema d'il·luminació va a càrrec de l'Ajuntament del Naut Aran. El seguiment dels treballs d'eliminació del cablejat elèctric i del focus els farà una tècnica de l'equip de restauradores.

Aplicació puntual de morter:

Els forats apareguts en la retirada dels focus de la paret es taparan amb morter de calç i sorra com a la resta de les llacunes.

Treballs en la fornícula apareguda en la primera fase:

En els treballs de descoberta de la pintura portats a terme en la primera fase es va descobrir l'existència d'una fornícula, o cavitat, en la zona dreta del mur. En el moment de la descoberta es va decidir sanejar el seu perímetre per tenir una idea del seu abast. Es va comprovar que el seu interior està decorat amb pintura mural. També es va veure que el seu interior està ple de runa, la qual no es va retirar en el moment de la descoberta perquè es desconeixia si eliminar la runa suposava un risc pel que fa a l'estructura de la paret.

En aquesta segona fase es proposa que l'ajuntament posi la mà d'obra necessària per a retirar la runa de l'interior de la fornícula. El seguiment dels treballs de buidatge els farà una tècnica de l'equip de restauradores.

Treballs de fixació i consolidació de la pintura mural de l'interior de la fornícula:

Es desconeix la quantitat i l'estat de conservació de pintura mural existent a dins de la fornícula descoberta en la fase 1, però es preveu la realització d'una sèrie de treballs de fixació, consolidació i neteja mecànica de la pintura mural que aparegui.

Aquesta proposta pot ser revisada i pot variar una vegada es conegui la quantitat i l'estat de la pintura que ara roman oculta.

Elaboració d'un plafó explicatiu:

Amb l'objectiu de que els visitants puguin entendre millor les pintures descobertes s'elaborarà un plafó explicatiu o mapatge per a col·locar a l'interior de l'església.

Aquest plafó explicatiu facilitarà la lectura del conjunt.

La instal·lació del plafó explicatiu va a càrrec de l'Ajuntament del Naut Aran.

Elaboració de la memòria:

Elaboració d'una memòria on quedin recollits tots els treballs realitzats, materials i proporcions emprats en el descobriment i restauració de les pintures.

Durada aproximada dels treballs: 16 dies laborals

Equip: 2-3 persones

Els productes i mètodes proposats es poden veure modificats durant els treballs. Els canvis seran comentats i consensuats prèviament amb la DF.

4. DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA

La paret nord abans de la intervenció de la fase 1

La zona esquerra de la paret nord després de la fase 1

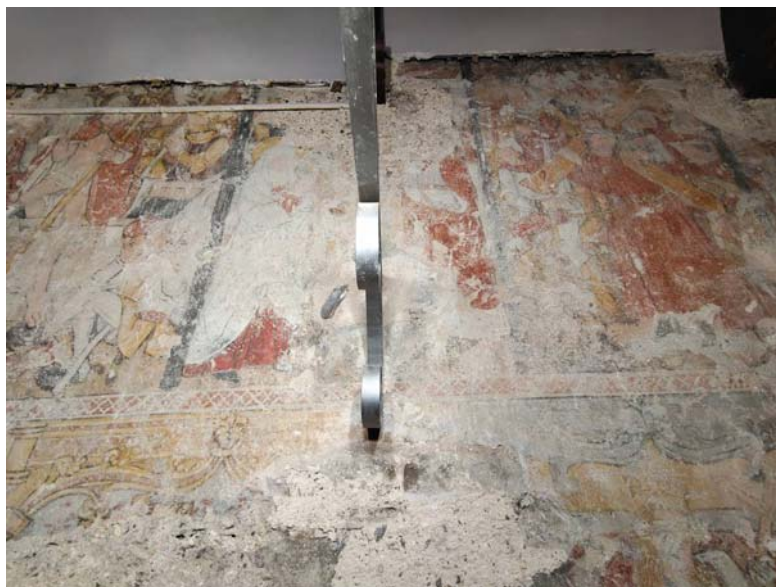
La zona dreta de la paret nord després de la fase 1 on es pot veure la fornícula descoberta

Quatre imatges on veuen els elements elèctrics que dificulten la visió del conjunt pictòric

Alguns detalls i vistes generals de les pintures murals de la paret nord

Alguns detalls de les pintures murals de la paret nord

Detall de la decoració mural de l'interior de la fornícula

5. VALORACIÓ ECONÒMICA DELS TREBALLS (FASE 2)**PRESSUPOST NÚM. 05 / 25****CLIENT:**

Ajuntament de Naut Aran
C/. Balmes,2
25598-Salardú
P2523300H

DATA: Barcelona, 5 de febrer de 2025

CONCEPTE:

Fase 2 dels treballs de conservació i restauració de les pintures murals localitzades en la paret nord de la nau de l'església de Sant Julià de Garòs.

Proposta detallada de la Fase 2 en l'informe adjunt.

DOCUMENTACIÓ FOTOGRÀFICA	500,00 €
RESTITUCIÓ DE MORTERS	2.600,00 €
NETEJA	1.100,00 €
SISTEMA DE PRESENTACIÓ	2.000,00 €
TREBALLS EN LA FORNÍCULA*	1.800,00 €
ELABORACIÓ MAPPING EXPLICATIU	1.100,00 €
ELABORACIÓ MEMÒRIA	140,00 €
MATERIAL	1.430,00 €
DIETES I ALLOTJAMENT	A càrrec del client
DESPLAÇAMENTS	A càrrec del client
SUBTOTAL	10.670,00 €
IVA (21%)	2.240,70 €
COST TOTAL	12.910,70 €

*Aquest import pot variar segons l'estat de conservació de la pintura per descobrir.

Aquest pressupost no inclou les dietes, l'allotjament i els desplaçaments.
El lloguer i instal·lació de les bastides homologades va a càrrec del client.
La retirada dels actuals focus i la nova il·luminació va a càrrec del client.
El buidatge de la runa de l'interior de la fornícula va a càrrec del client.
La retirada de la runa generada va a càrrec del client.
La instal·lació del mapping explicatiu va a càrrec del client.
Validesa d'aquest pressupost: tres mesos.

Condicions de pagament:

- 30% per avançat a l'acceptació del pressupost.
- 30% a la meitat dels treballs de restauració.
- 40% al final dels treballs de restauració.